

УДК 339.1: 336.2
DOI: 10.60022/3(2)-36S

Біхунів Віталій Володимирович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Україна

Bikhunov Vitalii

PhD student

KROK University, Ukraine

ORCID: 0000-0002-7069-0057

ПОДАТКОВИЙ МЕХАНІЗМ У ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОНАХ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

Анотація. У статті досліджено теоретичну сутність та складові податкового механізму вільних економічних зон як інструменту стимулювання інвестиційної активності. Розкрито ключові складові механізму: суб'єкти, інструменти, умови та обмеження, очікувані результати. Проаналізовано взаємозв'язки між блоками механізму. Виявлено основні ризики функціонування вільних економічних зон в Україні, зокрема нецільове використання пільг. Запропоновано напрями вдосконалення податкового механізму для стимулювання інвестицій для післявоєнного відновлення економіки.

Метою статті є дослідження ключових можливостей і системних викликів податкового механізму, а також визначення напрямків його реформування для підвищення ефективності залучення інвестицій у відновлення економіки України.

У статті застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: аналізу та синтезу – для виокремлення складових податкового механізму, системного підходу – для визначення зв'язків між блоками, порівняльного методу – для аналізу законодавства, формально-логічного методу – для формулювання висновків, методів узагальнення та абстрагування.

Результати показують, що податковий механізм ВЕЗ є блоковою системою, де ключову роль виконують обмеження, які виступають своєрідним «фільтром», що запобігає нецільовому використанню пільг та відокремлює добросовісних інвесторів від учасників тіньових схем. Виявлено, що основними ризиками функціонування податкового механізму ВЕЗ в Україні є: відсутність дієвої системи моніторингу ефективності наданих пільг, історична схильність бізнесу до використання спеціальних режимів для короткострокової податкової оптимізації без реальних інвестицій, а також суперечність між фіскальними цілями держави та необхідністю надання значних преференцій. Доведено, що ефективність податкового механізму ВЕЗ прямо залежить від дотримання принципу «вितягнутої руки» при здійсненні операцій між резидентами зони та пов'язаними особами на основній території, оскільки саме через трансфертне ціноутворення відбуваються найбільші фіскальні втрати. На основі проведеного аналізу сформульовано пропозиції щодо вдосконалення податкового механізму ВЕЗ, які включають: запровадження обов'язкової періодичної оцінки ефективності податкових пільг, посилення відповідальності за порушення умов господарювання в зоні, а також гармонізацію українського законодавства з європейськими правилами.

Перспективи подальших досліджень аналізованої тематики полягають у розробці кількісної моделі оцінки впливу окремих податкових інструментів на реальний інвестиційний клімат в Україні з урахуванням галузевої специфіки та євроінтеграційних вимог.

Ключові слова: вільні економічні зони, податковий механізм, пільги, інвестиційні стимули, митні преференції, податки, трансфертне ціноутворення, фіскальні ризики, резиденти ВЕЗ, післявоєнне відновлення.

TAX MECHANISMS IN FREE ECONOMIC ZONES: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

Abstract. This article examines the theoretical essence and components of the tax mechanism for free economic zones as a tool for stimulating investment activity. It identifies the key components of the mechanism:

© Автор(и). Ця стаття знаходиться у відкритому доступі та розповсюджується відповідно до умов ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

participants, instruments, conditions and restrictions, and expected outcomes. The interrelationships between the components of the mechanism are analyzed. The main risks associated with the operation of free economic zones in Ukraine are identified, in particular the misuse of tax incentives. Directions for improving the tax mechanism to stimulate investment for post-war economic recovery are proposed.

The purpose of the article is to analyze the key opportunities and systemic challenges of the tax mechanism, as well as to identify directions for its reform to enhance the effectiveness of attracting investment for the recovery of Ukraine's economy.

The article employs a range of general and specialized methods: analysis and synthesis – to identify the components of the tax mechanism; a systematic approach – to determine the relationships between these components; the comparative method – to analyze legislation; the formal-logical method – to formulate conclusions; and methods of generalization and abstraction.

The results show that the FEZ tax mechanism is a modular system in which restrictions play a key role, acting as a kind of “filter” that prevents the misuse of incentives and distinguishes bona fide investors from participants in shadow schemes. It has been found that the main risks to the functioning of the FEZ tax mechanism in Ukraine are: the lack of an effective system for monitoring the effectiveness of the granted incentives, the historical tendency of businesses to use special regimes for short-term tax optimization without real investments, as well as the conflict between the state's fiscal goals and the need to provide significant preferences. It has been demonstrated that the effectiveness of the FEZ tax mechanism directly depends on adherence to the “arm's length” principle in transactions between zone residents and related parties in the mainland territory, as transfer pricing is the primary source of the largest fiscal losses. Based on the analysis, proposals have been formulated to improve the FEZ tax mechanism, including: the introduction of mandatory periodic assessments of the effectiveness of tax incentives, increased liability for violations of operating conditions within the zone, and the harmonization of Ukrainian legislation with European rules.

Future research on this topic should focus on developing a quantitative model to assess the impact of specific tax instruments on the actual investment climate in Ukraine, taking into account sector-specific characteristics and European integration requirements.

Keywords: free economic zones, tax mechanism, incentives, investment incentives, customs preferences, taxes, transfer pricing, fiscal risks, FEZ residents, post-war reconstruction.

Постановка проблеми. Активізацію інвестиційних процесів та стимулювання економічної активності на окремих територіях часто пов'язують із запровадженням спеціальних податкових режимів у межах вільних економічних зон. Світова практика демонструє неоднозначні результати функціонування таких зон: від потужного драйверу зростання (окремі країни Південно-Східної Азії) до інструменту створення диспропорцій і значних бюджетних втрат (країни Східної Європи). Для України, яка перебуває у фазі активного пошуку джерел післявоєнної відбудови та залучення інвестицій, проблематика податкового механізму ВЕЗ набуває особливої гостроти. Ключова проблема полягає у фундаментальному протиріччі між цілями держави та поведінкою економічних агентів. З одного боку, держава, надаючи податкові пільги (зниження ставок, звільнення від ПДВ, митні чи інші преференції), очікує залучення довгострокового капіталу, створення нових робочих місць та впровадження інновацій. З іншого – бізнес схильний використовувати спеціальні режими для отримання короткострокової ренти через трансфертне ціноутворення, «схемний» імпорт або релокацію без реальної зміни виробничої активності. Відтак постає нагальна науково-прикладна проблема: яким має бути оптимальний податковий механізм у ВЕЗ, щоб мінімізувати фіскальні ризики та зловживання, водночас максимально реалізувати потенціал цих зон як драйверів інноваційного та регіонального розвитку України. Тому проблема формування ефективного податкового механізму у вільних економічних зонах є актуальною та потребує наукових підходів до її обґрунтування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика податкового механізму вільних економічних зон є предметом активних наукових досліджень як в Україні, так і за кордоном, особливо в контексті післявоєнного відновлення економіки.

Значний внесок у розвиток тематики зробили науковці Інституту економіки промисловості НАН України. Так, Підричєва І.Ю. та Баш А.С. обґрунтували доцільність відродження спеціальних економічних зон як інструменту реіндустріалізації та структурної трансформації економіки у воєнний і післявоєнний періоди [5]. Автори наголошують на необхідності врахування світових трендів четвертої промислової революції, зокрема впровадження технологій цифрових двійників та метавсесвіту.

Соколовська А. та Райнова Л. здійснили порівняльний аналіз податкових інструментів стимулювання інвестицій в Україні та країнах ЄС. Дослідниці виявили ризики використання «податкових канікул» як форми заохочення інвестицій, називаючи її «особливо погано продуманою»,

та наголосили на відсутності в Україні практики оцінки ефективності податкових пільг для ВЕЗ [14].

Найденко О.Є. проаналізував досвід Франції, Польщі та країн Балтії у сфері податкового стимулювання інвестицій. Дослідник дійшов висновку, що в ЄС існують чіткі правила та обмеження при наданні податкових пільг, тоді як в Україні окремі пільги не мають чіткої процедури застосування, що створює бар'єри для інвесторів [4].

Поєдинок В.В. здійснила критичний аналіз спеціальних економічних режимів, що діяли або діють в Україні, зокрема режим спеціальних економічних зон, режим територій пріоритетного розвитку, режим інвестиційних проєктів зі значними інвестиціями, режим «Дія.City». Вона аргументує, що новий Закон «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» успадкував недоліки попередніх режимів, а саме: надмірну бюрократизацію та ad hoc регулювання [6].

Шпак С. на основі економетричного аналізу даних понад 300000 українських компаній довела, що інвестиції з офшорних зон (які часто є «круговими» інвестиціями українського капіталу) мають значно нижчий позитивний ефект для продуктивності та зайнятості порівняно з інвестиціями з неофшорних країн [15].

Frick S.A. та Rodríguez-Pose A. визначили, що інвесторів у ВЕЗ приваблюють не лише фіскальні стимули, а й сучасна інфраструктура та доступ до кваліфікованої робочої сили [3]. Aggarwal A. на прикладі Південної Азії показує неоднозначність ефекту від ВЕЗ, наголошує на необхідності тривалого інкубаційного періоду (5-10 років) для досягнення результатів [1].

Таким чином, наявні дослідження створюють міцне підґрунтя для подальшого вивчення податкового механізму ВЕЗ, однак потребують систематизації та адаптації до сучасних українських реалій, що обумовлює актуальність і важливість даної теми.

Метою статті є виявлення ключових можливостей і системних викликів податкового механізму, а також визначення напрямів його реформування для підвищення ефективності залучення інвестицій у відновлення економіки України.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан економіки України, особливо в умовах розгляду перспектив післявоєнного відновлення, потребує потужних стимулів для залучення інвестицій. Дослідження розвитку економіки України на інноваційних засадах проводились протягом довгого періоду [13]. Одним із найефективніших інструментів є податковий механізм вільних економічних зон, який створює спеціальні умови господарювання на визначених територіях.

Вільна економічна зона – це частина території України, де встановлюється спеціальний правовий режим господарської діяльності. Згідно з Законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» [10], у межах таких зон мали запроваджуватися спеціальні митні, валютно-фінансові, податкові та інші пільги для суб'єктів господарювання. Не дивлячись на той факт, що даний Закон втратив чинність на підставі прийняття у 2022 році Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» [7], піднята проблематика залишається актуальною і понині.

У новому Законі визначені правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України, встановлені особливості відновлення регіонів і територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України [7]. На жаль, згадки про вільні економічні зони не залишилося, натомість мова йде про функціональний тип території – макрорегіон, мікрорегіон чи територіальна громада, які характеризуються сукупністю спільних соціальних, просторових, екологічних, економічних, безпекових та інших особливостей. Втратили чинність ще низка законів про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Волинській, Донецькій, Житомирській, Луганській, Чернігівській областях, містах Харків і Шостка [7].

Не дивлячись на той факт, що більшість раніше створених зон припинили діяльність через неузгодженість із чинним законодавством, сьогодні на порядку денному стоїть питання про відродження інституту ВЕЗ на нових засадах у контексті післявоєнної відбудови України. Для прикладу наразі обговорюються проєкти законів щодо створення ВЕЗ на територіях, що зазнали найбільших руйнувань, а також у межах портової інфраструктури.

Крім того, в Україні функціонують подібні за правовою природою до класичних ВЕЗ механізми, зокрема індустриальні парки або спеціальний податковий режим «Дія Сіті». Вони запозичують ключові елементи податкового механізму ВЕЗ такі, як податкові канікули, митні преференції, знижені ставки.

Слід зазначити, що дослідження теоретичної конструкції податкового механізму ВЕЗ має важливу прогностичну цінність, що дозволяє оцінити потенційні ризики та можливості до того часу, як відповідний закон буде прийнято. Зобов'язання України перед ЄС з часу підписання Угоди про асоціацію та МВФ вимагають узгодження будь-яких спеціальних податкових режимів з європейськими

правилами державної допомоги. Тому аналіз класичного механізму ВЕЗ дозволяє уникнути помилок минулого.

Слід зазначити, що наразі сучасна система податкових преференцій в Україні включає кілька основних напрямів:

- для *індустріальних парків* передбачено звільнення від податку на прибуток строком на 10 років за певних умов, а також звільнення від ввізного ПДВ і мита на нове обладнання та його комплектуючі строком на 5 років без права відчуження, оренди чи інших прав третім особам. Крім того, органи місцевого самоврядування мають право встановлювати пільги з податку на нерухоме майно та зменшувати ставки земельного податку [17];

- для *значних інвестиційних проєктів* (з обсягом інвестицій понад 12 млн євро згідно Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» [9]) діє звільнення від податку на прибуток строком до 5 років, а також звільнення від ввізного мита та ПДВ при імпорті обладнання, пільги у земельному оподаткуванні, зокрема можливе зниження орендної плати або повне звільнення від земельного податку [19];

- *спеціальний режим «Дія Сімі»* пропонує альтернативну систему оподаткування для ІТ-компаній згідно Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [8]: 9% податку на виведений капітал (замість 18% податку на прибуток) та 5% податку на доходи фізичних осіб для працівників за гіг-контрактами [18].

Попри значний потенціал, податковий механізм вільних економічних зон стикається з низкою проблем. Історичний досвід України свідчить про ризики використання пільгових режимів не за цільовим призначенням – для мінімізації податкових зобов'язань без реальних інвестицій у виробництво. Крім того, існує фундаментальне протиріччя між наданням податкових пільг для залучення інвестицій і потребою наповнення державного бюджету.

Важливим аспектом є також те, що закон про створення конкретної вільної економічної зони не може суперечити загальним засадам профільного закону, що створює додаткові обмеження.

Отже, одним із ключових інструментів сталого економічного розвитку є збалансована державна податкова політика, яка в контексті цифрової трансформації має стимулювати інноваційну активність, забезпечувати ефективність та покращувати якість послуг [12].

Податковий механізм вільних економічних зон є сукупністю правових, економічних та організаційних інструментів, що створюють спеціальний фінансовий режим для суб'єктів господарювання на визначених територіях. Його сутність полягає у відокремленні цих зон від загальнонаціональної податкової системи з метою стимулювання інвестиційної активності, розвитку експорту та залучення іноземного капіталу [11].

За своєю природою податковий механізм вільних економічних зон є цілеспрямованим відхиленням від загальних правил оподаткування. Як зазначається у дослідженнях, основна мета таких зон – не створення «податкових гаваней», а залучення реальної економічної діяльності: виробництва, робочих місць та технологій. Саме тому сучасні вільні економічні зони вимагають від резидентів підтвердження економічної присутності (наявності офісу, персоналу, реальних операцій), що відрізняє їх від класичних офшорів [9].

До основних складових податкового механізму вільних економічних зон належать:

По-перше, пільги з податку на прибуток – ключовий елемент стимулювання. Вони можуть набувати форми повного звільнення, так звані «tax holidays» на 5-15 років), знижених ставок (наприклад, 0-9% замість стандартних 18%) або спеціальних режимів типу «податку на виведений капітал» [16].

По-друге, митні преференції – звільнення від ввізного мита та ПДВ при імпорті обладнання, сировини та комплектуючих. Це дозволяє знизити інвестиційні витрати на 20-30%.

По-третє, особливий режим оподаткування доходів фізичних осіб – знижені ставки ПДФО для працівників зони (наприклад, 5% замість 18%), що підвищує привабливість для кваліфікованих кадрів.

По-четверте, адміністративна складова – спрощені процедури реєстрації, звітності та податкового контролю. Важливою умовою є «принцип витягнутої руки» (arm's length principle) для операцій між резидентами зони та пов'язаними особами на основній території, що запобігає зловживанням [2].

Таким чином, податковий механізм ВЕЗ – це складна, але керована система, ефективність якої залежить від збалансованості стимулів для бізнесу та контролю з боку держави (рис. 1).

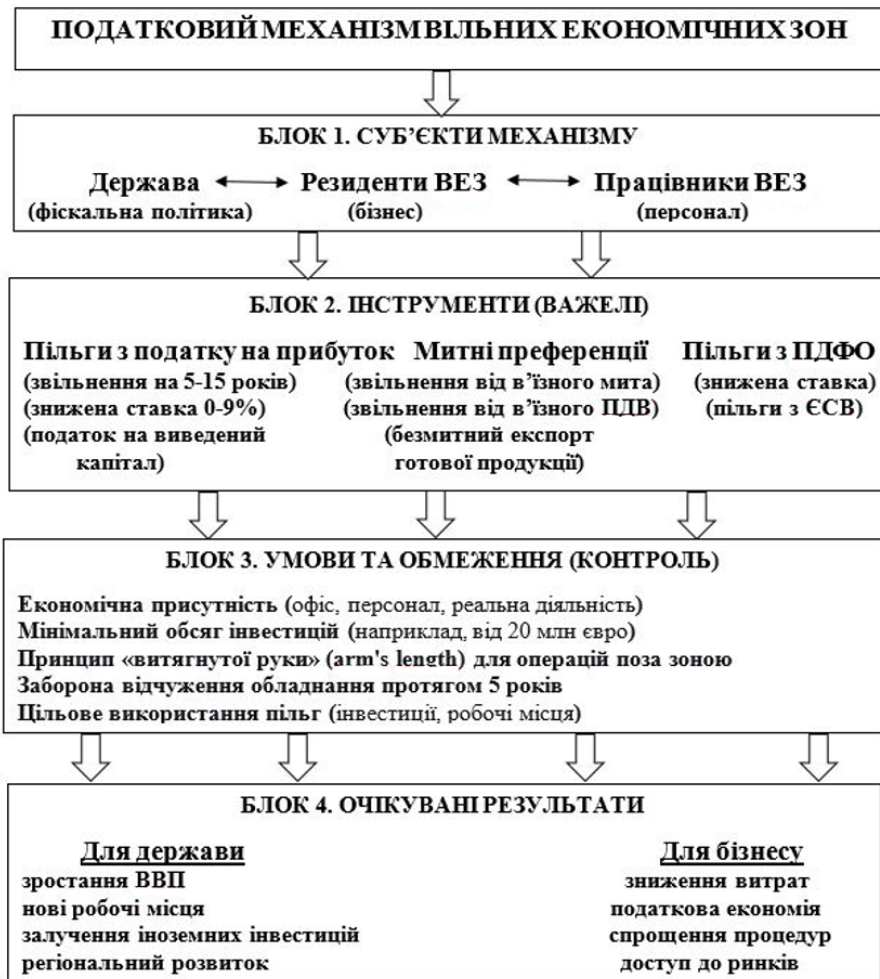

Рис. 1. Структурна блокова схема податкового механізму ВЕЗ

Джерело: побудовано автором

Аналіз блокової схеми (рис. 1) свідчить про наступне.

1. Зв'язок між суб'єктами та інструментами є визначальним у податковому механізмі вільних економічних зон, оскільки саме через інструменти реалізуються цілі кожної сторони. Держава, як головний суб'єкт, встановлює правові норми, що визначають набір доступних інструментів – пільги з податку на прибуток, митні преференції, знижені ставки ПДФО. Це не односторонній, а зворотний зв'язок: бізнес-резиденти ВЕЗ через свої об'єднання та діалог з урядовими органами можуть впливати на коригування цих інструментів, доводячи їхню недостатню ефективність або надмірну обтяжливість умов. Працівники вільних економічних зон, у свою чергу, виступають бенефіціарами інструментів у частині знижених ставок ПДФО та ЄСВ, що підвищує їхню реальну заробітну плату та мотивацію. Без чітко визначених суб'єктів інструменти втрачають адресність, а без належних інструментів суб'єкти не мають стимулів для участі в механізмі. Таким чином, цей зв'язок є двостороннім і функціональним: суб'єкти «запускають» інструменти, а інструменти «формують» поведінку суб'єктів.

2. Інструменти та обмеження перебувають у діалектичній єдності: обмеження є невід'ємною платою за доступ до податкових пільг. Якщо інструменти (знижені ставки, митні преференції) створюють привабливість вільних економічних зон, то обмеження покликані убезпечити державу від зловживань і фіскальних втрат. Конкретні зв'язки тут наступні: надання звільнення від податку на прибуток обумовлюється вимогою мінімального обсягу інвестицій (наприклад, від 20 млн євро) та реальною економічною присутністю. Митні преференції (звільнення від ввізного ПДВ і мита) супроводжуються заборонаю відчуження ввезеного обладнання протягом 5 років – інакше пільги анулюються. Знижені ставки ПДФО для працівників вимагають, щоб ці працівники були офіційно працевлаштовані саме в межах вільних економічних зон, а не на основній території. Принцип «втягнутої руки» (arm's length) пов'язує всі інструменти з вимогою ринкового ціноутворення в операціях між резидентами зони та пов'язаними особами за її межами. Отже, інструменти без обмежень призводять до «схемного»

використання, а обмеження без інструментів роблять зону непривабливою.

3. Зв'язок між обмеженнями та результатами є причинно-наслідковим і визначає ефективність усього податкового механізму. Дотримання умов та обмежень з боку резидентів вільних економічних зон безпосередньо обумовлює досягнення позитивних результатів для держави. Якщо бізнес виконує вимогу щодо мінімальних інвестицій і створення робочих місць, то держава отримує очікувані результати: економічне зростання, зайнятість, розвиток регіонів. Натомість порушення обмежень (наприклад, використання пільгового імпорту обладнання для продажу на основній території без реального виробництва) призводить до негативних результатів: бюджетних втрат, недобросовісної конкуренції, дискредитації самої ідеї вільних економічних зон. Зворотний зв'язок також присутній: якщо очікувані результати не досягаються (немає припливу інвестицій), держава посилює або змінює умови та обмеження (наприклад, знижує інвестиційний поріг або додає нові вимоги до звітності). Таким чином, блок умов і обмежень виступає «фільтром»: тільки ті суб'єкти, які приймають обмеження, отримують доступ до інструментів і здатні забезпечити бажані результати.

4. Управлінський цикл податкового механізму вільних економічних зон замикає блок 4, перетворюючи його на саморегульовану систему зі зворотним зв'язком. Досягнуті результати (або їх відсутність) впливають на поведінку та рішення всіх трьох суб'єктів. Для держави позитивні результати – зростання ВВП, нові робочі місця, залучені інвестиції – є сигналом до продовження або розширення політики вільних економічних зон. Негативні результати (бюджетні втрати, відсутність реального виробництва) спонукають державу переглядати умови, посилювати контроль або навіть закривати зони. Для резидентів (бізнесу) результати виражаються у фактичній податковій економії та зростанні прибутку. Якщо ці результати є сталими, це залучає нових інвесторів у зону. Якщо ні – бізнес втрачає інтерес. Для працівників результатом є зростання чистих доходів завдяки зниженим ставкам ПДФО та ЄСВ. Це впливає на їхню лояльність, продуктивність та бажання працювати саме у ВЕЗ. Таким чином, блок 4 постійно «коригує» блок 1, забезпечуючи адаптивність усього механізму до змін зовнішніх та внутрішніх умов.

Висновки. Проведене дослідження податкового механізму вільних економічних зон дає підстави для таких узагальнень.

Податковий механізм вільних економічних зон є складною системою, що включає взаємопов'язані блоки: суб'єкти (держави, резиденти, працівники), інструменти (пільги з податку на прибуток, митні преференції, знижені ставки ПДФО), умови та обмеження (економічна присутність, мінімальні інвестиції, принцип «витагнутої руки») та очікувані результати (економічне зростання, створення робочих місць, залучення інвестицій). Ефективність механізму залежить від збалансованості всіх його складових.

Ключовою проблемою функціонування вільних економічних зон в Україні є ризик використання податкових пільг не за цільовим призначенням – для мінімізації зобов'язань без реальних інвестицій у виробництво. Саме тому умови та обмеження (блок 3) виконують роль «фільтру», що відокремлює добросовісних інвесторів від схемних операцій.

Для підвищення ефективності податкового механізму вільних економічних зон в Україні необхідно запровадити чіткий моніторинг цільового використання пільг, посилити відповідальність за порушення умов господарювання в зоні, а також забезпечити прозорість звітності резидентів. Лише за таких умов вільні економічні зони зможуть стати реальним драйвером післявоєнної відбудови економіки України, а не інструментом тіньових схем.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці кількісної моделі оцінки впливу окремих податкових інструментів на реальний інвестиційний клімат в Україні з урахуванням галузевої специфіки та євроінтеграційних вимог.

Література

1. Aggarwal A. How special are special economic zones: Evidence from South Asia. *The World Economy*. 2023. Vol. 46. Pp. 2361-2382. DOI: <http://doi.org/10.1111/twec.133>
2. Doremalen T., Alрахaimi R., Marolt U. Ministry of Finance issues third generation Free Zone Tax Regulations September 2025. 2025. URL: <https://www.dlapiper.com/en-at/insights/publications/gulf-tax-insights/2025/gulf-tax-insights-september-2025/ministry-of-finance-issues-third-generation-free-zone-tax-regulations-september-2025>
3. Frick S.A., Rodríguez-Pose A. What draws investment to special economic zones? Lessons from developing countries. *Regional Studies*. 2023. Vol. 57 (11). Pp. 2136-2147. DOI: <http://doi.org/10.1080/00343404.2023.2185218>
4. Найдено О.Є. Податкові стимули інвестиційної активності для юридичних осіб: досвід країн ЄС та українські реалії. *Фінанси України*. 2024. №9. С. 99-112. DOI: <https://doi.org/10.33763/>

finukr2024.09.099

5. Підоричева І., Баш А. Відновлення спеціальних економічних зон в Україні: курс на реіндустріалізацію та структурну перебудову економіки в воєнно-повоєнному періоді. *Економіка промисловості*. 2025. №1(109). С. 20-37. DOI: <https://doi.org/10.15407/econindustry2025.01.020>

6. Поєдинок В. Спеціальні режими господарювання як інструмент повоєнного відновлення. *Право України*. 2023. №8. С. 44-55. DOI: 10.33498/louu-2023-08-044

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 9 липня 2022 року № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>

8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 14 грудня 2021 року №1946-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1946-20#Text>

9. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17 грудня 2020 року №1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>

10. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13 жовтня 1992 року № 2673-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12#Text>

11. Pecho M., Markov S.E., Wood P.R., Auclair R., Velayos F. Managing Tax Incentives in Developing Countries. *Technical Notes and Manuals*. 2024. Vol. 007. DOI: <https://doi.org/10.5089/9798400289590.005>

12. Pylypenko O., Matviienko H., Putintsev A., Vlasenko I., Onyshchuk N. (2022). Government tax policy in the digital economy. *Cuestiones Politicas*. 2022. Vol. 40(72). DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4072.15>

13. Румик І. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в українській економіці. *Збірник наукових праць «Вчені записки Інституту економіки та права «КРОК»*. 2007. №16. С. 89-95.

14. Соколовська А.М., Райнова Л.Б. Податкові інструменти стимулювання інвестицій в Україні та світі. *Фінанси України*. 2023. № 10. С. 24-50. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.10.024>

15. Shpak S. Does the Source of FDI Matter? The Case of Tax Havens. *The World Bank Economic Review*. 2025. Vol. 39. Issue 3. Pp. 663-683. DOI: <https://doi.org/10.1093/wber/lhae036>

16. UAQ. Designated free zones explained: how free zones help you achieve 0% corporate tax legally. 2026. URL: <https://uaqftz.gov.ae/blogs/designated-free-zones-explained-how-free-zones-help-you-achieve-0-corporate-tax-legally>

17. UNCTAD. Запроваджено податкові та митні пільги для резидентів індустріальних парків. 2022. URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-policy-monitor/measures/4094/ukraine-introduces-tax-and-customs-incentives-for-residents-of-industrial-parks>

18. UNCTAD. Новий пільговий податковий та правовий режим для ІТ-резидентів міста Дія. 2022. URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-policy-monitor/measures/3799/ukraine-new-preferential-tax-and-legal-regime-for-it-residents-in-dia-city>

19. VisitUkraine. Податкові пільги для іноземних інвесторів в Україні у 2025 році: як вигідно інвестувати? 2025. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/6048/tax-incentives-for-foreign-investors-in-ukraine-in-2025-how-to-invest-profitably#industrialni-parki-ta-zoni-prioritetnogo-rozvitku-v-ukrayini>

References

1. Aggarwal A. How special are special economic zones: Evidence from South Asia. *The World Economy*. 2023. Vol. 46. Pr. 2361-2382. DOI: <http://doi.org/10.1111/twec.133>

2. Doremalen T., Alakhaimi R., Marolt U. Ministry of Finance issues third generation Free Zone Tax Regulations September 2025. 2025. URL: <https://www.dlapiper.com/en-at/insights/publications/gulf-tax-insights/2025/gulf-tax-insights-september-2025/ministry-of-finance-issues-third-generation-free-zone-tax-regulations-september-2025>

3. Frick S.A., Rodríguez-Pose A. What draws investment to special economic zones? Lessons from developing countries. *Regional Studies*. 2023. Vol. 57 (11). Pr. 2136-2147. DOI: <http://doi.org/10.1080/00343404.2023.2185218>

4. Naidenko O.Ye. Podatkovi stymuly investytsiinoi aktyvnosti dlia yurydychnykh osib: dosvid krain YeS ta ukrainski realii. *Finansy Ukrainy*. 2024. №9. S. 99-112. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2024.09.099>

5. Pidorycheva I., Bash A. Vidnovlennia spetsialnykh ekonomichnykh zon v Ukraini: kurs na reindustrializatsiiu ta strukturnu perebudovu ekonomiky v voienno-povoiennomu periodi. *Ekonomika promyslovosti*. 2025. №1(109). S. 20-37. DOI: <https://doi.org/10.15407/econindustry2025.01.020>

6. Poiedynok V. Spetsialni rezhymy hospodariuvannia yak instrument povoiennoho vidnovlennia. *Pravo Ukrainy*. 2023. №8. S. 44-55. DOI: 10.33498/louu-2023-08-044

7. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zasad derzhavnoi rehionalnoi polityky ta polityky vidnovlennia rehioniv i terytorii: Zakon Ukrainy vid 9 lypnia 2022 roku № 2389-IKh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>
8. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo stymuliuvannia rozvytku tsyfrovoy ekonomiky v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 14 hrudnia 2021 roku №1946-IKh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1946-20#Text>
9. Pro derzhavnu pidtryмку investytsiinykh proektiv iz znachnymy investytsiiamy v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 17 hrudnia 2020 roku №1116-IKh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>
10. Pro zahalni zasady stvorennia i funktsionuvannia spetsialnykh (vilnykh) ekonomichnykh zon: Zakon Ukrainy vid 13 zhovtnia 1992 roku № 2673-KhII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12#Text>
11. Pecho M., Markov S.E., Wood P.R., Auclair R., Velayos F. Managing Tax Incentives in Developing Countries. Technical Notes and Manuals. 2024. Vol. 007. DOI: <https://doi.org/10.5089/9798400289590.005>
12. Pylypenko O., Matviienko H., Putintsev A., Vlasenko I., Onyshchuk N. (2022). Government tax policy in the digital economy. Cuestiones Políticas. 2022. Vol. 40(72). DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4072.15>
13. Rumyk I. Finansove zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti v ukrainskii ekonomitsi. Zbirnyk naukovykh prats «Vcheni zapysky Instytutu ekonomiky ta prava «KROK». 2007. №16. S. 89-95
14. Sokolovska A.M., Rainova L.B. Podatkovi instrumenty stymuliuvannia investytsii v Ukraini ta sviti. Finansy Ukrainy. 2023. № 10. C. 24-50. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.10.024>
15. Shpak S. Does the Source of FDI Matter? The Case of Tax Havens. The World Bank Economic Review. 2025. Vol. 39. Issue 3. Pr. 663-683. DOI: <https://doi.org/10.1093/wber/lhae036>
16. UAQ. Designated free zones explained: how free zones help you achieve 0% corporate tax legally. 2026. URL: <https://uaqftz.gov.ae/blogs/designated-free-zones-explained-how-free-zones-help-you-achieve-0-corporate-tax-legally>
17. UNCTAD. Zaprovadzheno podatkovi ta mytni pilhy dla rezydentiv industrialnykh parkiv. 2022. URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-policy-monitor/measures/4094/ukraine-introduces-tax-and-customs-incentives-for-residents-of-industrial-parks>
18. UNCTAD. Novyi pilhovyi podatkovi ta pravovi rezhym dla IT-rezydentiv mista Diia. 2022. URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-policy-monitor/measures/3799/ukraine-new-preferential-tax-and-legal-regime-for-it-residents-in-diia-city>
19. VisitUkraine. Podatkovi pilhy dla inozemnykh investoriv v Ukraini u 2025 rotsi: yak vyhidno investuvaty? 2025. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/6048/tax-incentives-for-foreign-investors-in-ukraine-in-2025-how-to-invest-profitably#industrialni-parki-ta-zoni-prioritetnogo-rozvitku-v-ukrayini>

Отримано: 30.01.2026

Прийнято до публікації: 14.02.2026

Опубліковано: 15.02.2026